

LIAM O'FLAHERTY*

Kocsma a hegyen

Szakadt a hó. A burkolat nélküli, egyenletes, kerítésekkel vagy sövényvel nem határolt útból már rég nem látszott semmi. A hó mostanra mindenhol szűz földre lelt, a környező, ködlő hegycsúcsok közötti terület minden részletét betöltötte hangtalan fehérségével. A hóesés fátyolködén keresztül mindenfelé lapos, széles magaslatok sejtettek. Hegycsúcsok. A közöttük elnyúló lápvidék oly simasággal nyúlt el, akár valami szántóföld. És oly némán, oly némán, akár egy elhagyatott templom. A levegő részecskéi szinte kavics nagyságúnak érződtek a tüdőbe jutva és édesnek, akár az érett gyümölcs. A levegő és a csönd szinte kézzel tapinthatónak tűnt. A semmi uralkodott, a maga teljességében, a tökéletes semmi és a már leezett hóra némán, zavartalanul hulló hópelyhek.

Odafent az ég, és talán a Teremtő, noha nehéz elhinni; nehéz elhinni, hogy más is létezett az egész világegyetemben a hegycsúcsok között elnyúló szűzföld sima, fehér leplén és a szűnni nem akaró hópihezuhatagon kívül.

Kelet felől emberi testek kipárolgásának szagát hozta a szél. A három férfi hirtelen tűnt elő a semmiből, alakjuk sötétlett a tájban, pedig már jócskán befedte őket a hó. Némán, egyenként, előregörnyedve léptek elő a hófüggöny mögül. Aki elő haladt, kabátját, akár egy sálat, feje köré tekerte, puskája, tussal fölfelé, jobb válláról csüngött alá, testére keresztben két lőszertartó hevedert vetett. Fekete csizmát viselt. Fiatal szemeivel elkeseredetten, kimerülten bámult a hóesésbe, miközben csizmáival – lábait ritkán emelte föl – bele-beletúrt a puha talajba hópelyheket libbentve szanaszét.

A második férfi öves bőrkabátban volt, aminek egyik ujjja szabadon fityegett. Kezét mellére szorította, lógó fejjel botorkált előre. Övébe tűzött pisztolya járása ritmusára imbolygott előre, hátra. Kabátjáról és kezéről csordogáló vére fekete lábszárvédőire dermedt, és ott, az olvadt hóval összekeveredve iszapos lévé állt össze.

---

* LIAM O'FLAHERTY (1896–1984) Inishmore szigetén született, ír regény- és novellaíró. Tanulmányait Dublinban folytatja, majd bevonul katonának (a brit haderőn belüli Irish Guards egységének tagja). 1917 szeptemberében szerzett repeszszérülése miatt leszerelik. Vándorévei alatt többek között jár Brazíliában, Görög- és Törökországban, Kanadában és Kaliforniában, miközben fizikai munkákból tartja el magát. Az 1920-as évek elejének zűrzavaros időszakában aktív politikai szerepet vállal, az 1921 novemberében életre hívott Ír Kommunista Párt egyik alapítója. Később Angliában, Írországból és az Államokban (a második világhétség alatt) él, ám elsősorban a francia és az orosz kultúrához vonzódik. 1952-ben végleg Dublinban telepedik le, és úgy dönt, abbahagyja az írást. Legfontosabb művei: *The Informer* (1924), *The Assassin* (1928), *Skerrett* (1932), *Famine* (1937).

Szemeiben kétségbeesés, fogai összeszorítva. Néha engedett fogzárán, hogy sziszegő hangon mély levegőt vegyen.

A harmadik férfi egyenes háttal lépdelt. Kabátja nem volt, feje fedetlen. Haja göndör fürtjei között úgy ült meg csíkokban a hó, mint valami szobron. Büszke, féltelmet nem ismerő arcának bronz vonásai nem tükröztek sem érzelmeket, sem fáradtságot. Időről időre megrázta hatalmas testét, s ruhájáról meg a hátán lévő nehéz zsákról suhogva omlott le a hó a földre. Bal hóna alatt két, köpenybe csavart puskát szorongatott, jobb kezében pedig bőrszíjról lelógó, kicsiny faládát cipelt.

Lassan haladtak előre egymás *nyomában*. Lábaik *nyomát* gyorsan ellepte a hó. *Nyomukban* a vidékre újra mélységes csönd telepedett.

A legelső férfi egyszer csak megállt, és fölemelte tekintetét. Mögötte araszoló társa nekitántorodott, fölnyögött fájdalomában, majd szabadon lévő kezével próbált a másik testében megfogódzkodni, hogy állva maradjon. A harmadik a faládát letette a földre, és megigazította zsákját.

„Most hol vagyunk?” kérdezte.

Hangja tompán kongott a mozdulatlan légben, és szavai kimondásakor a szájából kitóduló párapamacskok úgy hatottak, mint a beindított gépből előtörő gőz.

„Meg nem tudnám mondani,” dörmögte az elülső férfi. „Kitartás, parancsnok. Már nem lehet messze. Amúgy is az úton jövünk. Itt lesz valahol. De nem látom. A völgyben van. Ezért.”

„Mi van a völgyben, Jack?” motyogta a sebesült. „Hadd feküdjek le itt. Megint vérzik.”

„Ne adja föl, parancsnok,” mondta az első. „Fél perc, és ott vagyunk a hegyi kocsmánál. A Krisztusát!”

„Tedd föl a hátamra,” szólalt meg az óriás. „Majd te hozod a fölszerelést.”

„Nem kell, inkább sétálok,” válaszolta a vérző férfi. „Kibírom odáig. Semmi nyomuk?”

Hátranéztek a szakadó hóesésbe. Körös-körül mélységes csend. A kísérteties fehér zuhatag egyetlen hangot sem engedett át. Hulló függöny.

„Vezess tovább,” vette át a szót az óriás. „Kapaszkodjon belém, parancsnok.”

Újra nekivágtak. A sebesült hangos nyögések közepette kezdte vonszolni magát. Nem sokkal később már félrebeszél, mély hangján motyorászott. Ismét meg kellett állniuk. Az óriás szó nélkül összenyalábolta társát, és keresztben a vállára emelte. A másik átvette a felszerelést. Elindultak.

Az előttük tornyosuló hegycsúcs egyre közelebbnek tűnt. Formátlan tömege kezdett alakot ölteni. A hófüggönyön keresztül mintha közelebb és följebb mozdult és nyújtózott volna. A levegő még ritkábbnak érződött. Akár egy égbe szökő szikla tetejéről, ahonnan az előtte elterülő légtér üresen tátong, hirtelen, a hópelyhek kavalkádján keresztül, egy távoli síkság látványa bukkant föl előttük a két hegycsúcs között. Némán terült el odalenn, mint a tengerfenék. A hegyoldalak sötéten omlottak le egész a síkság széléig; ott lenn nem havazott. Igaz, volt ott valami, csak

nem hóesés. Ám a hólepel nélküli, alant elnyúló térség barátságatlanak és megközelíthetetlennek tűnt.

„Itt kell lennie,” szólalt meg ismét az első. „De miért nem látjuk? Annak a hegynek a lábánál bújik meg egy fenyőfacsoport meg egy vörös tetős istálló mellett. Jó párszor ittam ott, az biztos. De az Isten szerelmére, hová lett mégis?”

„Gyerünk. Ne beszélj annyit,” mondta a göndör hajú.

„Te sose engedsz föl?” morogta a másik, miközben sűrűn pislogva tovább haladt a hóesésben. „Talán nem ez az út visz oda. Azt mondják, az ember körbe-körbe jár, ha szakad a hó. Amarról biztosan jól látszana, tiszta időben akár négy mérföldről is, kétszintes épület, palatetejét beragyogja a nap. Erre is hirdeti magát, ott, a domb tetején, egy fekete táblával, *Engedélyezett italmérés*. Egy Galligan nevű ember a tulaj. Megesküdnék Krisztus keresztjére, hogy ott kell lennie.”

„Szedd a lábad,” vágott közbe a göndör hajú. „Bugyborog a torka. Jézus! A vére a nyakamba csorog. Miért nem haladsz már, a pokolba is?”

„Hé, ez meg miféle hely?” kiáltott föl, hangjában félelemmel, az elöl lépdelő férfi. „Látod azt a romot?”

Megtorpantak. Egy pillanattal ezelőtt még összefüggő hófüggöny vette őket körül, amin túl, mint egy gyermek rémálmában, egyre közeledett a sötétben tátongó alföld, száguldó fekete felhőként gomolyogva. Hirtelen, közvetlen előttük, különös, kékes halom villant elő a hóesésben. Egy ház romjai. Égett szagot árasztott. Alapjából rendszertelen időközönként füst tört föl, de gyorsan el is halt, hogy aztán újra próbálkozzon.

A két férfi a romot bámulta. Arcukon semmi érzélem. Úgy nézték, mintha nem érdekelné őket. Túl furcsán festett az egész. A hegyi kocsmá helyén üszkös romok fogadták őket.

„Na, ez odalett,” mormolta maga elé az első.

„Ha?” emelte föl a hangját a göndör hajú. „Mit mondtál, odalett?”

„Ja. Porig égett. Látod?”

„És most?”

„Isten tudja. Most aztán benne vagyunk.”

Az óriás hirtelen dühödten fölüvöltött, és meglódult terhével. A másik erre kitért a száját, mély levegőt vett, majd fejét lemondóan a mellére ejtette. Puskáját a hóban maga után húzva előre tántorodott, s miközben fejét ide-oda billegtetette, alsó ajka remegett. Aztán valami dalt kezdett dünnyögni, mintha magán kívül lenne. A rom körül emberek ácsorogtak. Ahogy a két férfi a haldokló társukkal a látómezejükbe ért, megdermedtek, és őket kezdték bámulni. A ház előtt, az út szélén egy fölfordított hordón nő ücsörgött. Karcsú alak, hosszú, hegyes orr, vékony szálú fekete haja összevisszán lógott csenevész nyakára, itt-ott hajcsatok lógtak ki belőle. Hosszú kabátját begombolta, vállaira pedig egy másik, férfikabátot vetett. Jobb kezében vörös tollakkal tűzdelt kalapot tartott a karimájánál fogva. Két, különféle göncökbe öltöztetett gyerek állt mellette, egy lány és egy fiú, anyjukba csimpaszkodtak. Alakjuk és

orrformájuk is anyjukra ütött. Egy férfi éppen a ház egyik ablakán ráncigált ki valamit. Egy másik férfi a ház ablakán dugta ki a fejét. Kinyújtott valami tárgyat. A háztól jobbra egy harmadik férfi bádog utazóládát taszigált föl egy szekérre, ami előtt egyetlen befogott ló ácsorgott. Mindenki a frissen érkezett jövevényeket figyelte.

„Isten áldása magukra,” szólalt meg az óriás a nő előtt megállva.

Senki sem válaszolt. A másik jövevény is a nő irányába botorkált, aki a hordón ült. A két gyereket megnémította a félelem, gyorsan anyjuk túloldalára szökkentek. Ott csüngtek rajta, miközben alig hallhatóan suttogtak valamit.

„Maga az, Mrs. Galligan?”

„Az volnék,” mondta a nő kábult, hideg hangon. „És maguk kik volnának?”

„Köztársaságiak,” válaszolta a göndör hajú. „Egy haldoklót hozok.”

Óvatosan letette társát a földre. A többiek szótlanul, mozdulatlanul figyelték. A hóésés semmit sem csillapodott.

„Anyu, anyu,” kiabálta valamelyik gyerek, „véres a bácsi. Oh, anyu!”

A két gyerek bömbölni kezdett. A haldokló kezeivel kapálódzva motyogott valamit. Jókora adag vér szakadt ki belőle.

„A Mennyei Úr nevére,” ordította az óriás, „mik maguk, vadak, hogy nem tesznek semmit? Nem hoznának ide egy orvost? A házban semmi sem maradt?”

A haldokló fölé görnyedt, karjaiba fogta, majd rekedt hangon fölüvöltött.

„Nyugodjon meg, parancsnok. Itt vagyok. Segíts, Jack. Rögzítsük a kötést.”

Szinte önkívületi állapotban kezdtek hozzá a seb körül matatni. A gyerekek sírtak. A haldokló hirtelen fölkiáltott:

„Tartsatok ki. Tartsatok ki, fiúk. Tartsatok...”

Aztán, hihetetlen erőfeszítéssel, megpróbált fölülni. Száját kitátotta, majd megmeredt.

A nő zavartan, ráncolt homlokkal, feszes ajkakkal nézte a jelenetet. A három férfi is abbahagyta a dolgát, lassan, zavarodottan, rémülten közeledtek.

„Elment,” motyogta az egyenes háttal térdelő, göndör hajú férfi. „Isten legyen hozzá kegyes.”

Lefektette a tetemet a földre. A vér tovább csordogált belőle. Társuk levette kalapját, és, miközben keresztet vetett, könnyekben tört ki. A másik három férfi ezalatt melléjük érve tovább figyelte a jelenetet. Félénk mozdulattal mindhárman levették kalapjukat.

„Halott?” kérdezte az egyik.

A göndör hajú visszaereszkedett sarkaira.

„Halott,” válaszolta. „Isten átka ül ezen az országon.”

„És mi történt magukkal?”

„Törbe csaltak minket. Megsemmisítették az egész hadoszlopot. Semmi sem maradt a házban?”

A nő élesen fölnevetett. A gyerekek abbahagyták a sírást.

„Semmi se maradt a házban, te nappali haramia!” fakadt ki. „Nézd meg, te átkozott. Füstölgő romhalmaz. Rajta, vidd el, amit találsz, te rabló.”

„Rablók!” kiáltotta a zokogó katona. „Gyere, Göndör, állj ki mellettem. Én nem vagyok rabló. Istenem! Adjanak inni valamit. Meg enni. Krisztus az égben! Éhen halok.”

Talpra szökkent, és előre tántorodott, mintha részeg lenne. Göndör hajú társa megragadta.

„Maradj veszteg, Jack,” mondta.

„Nézzék, mit csináltak,” folytatta a nő. „Fejemre robbantották az egész házat. Otthontalanná, nincstelenné tett a maguk háborúja. Oh! Istenem, miért nem szakasztottad rám a mennyei égboltot inkább?”

„Mi biztos nem robbantottuk föl a maga házát,” vágott vissza az óriás. „Mi csak menedéket keresünk, mert reggel óta a hegyi utat koptatjuk. Asszony, tisztelje a halottat, aki az életét adta magáért.”

A nő felé köpött.

„Ott dögöljenek meg. Értem aztán nem haltak meg,” sziszegte. „Engem talán nem tört össze, nem tett tönkre a maguk három hosszú éve tartó harca, visszavonulni, előretörni, fosztogatni, elrémiszteni tőlem a tisztességes utazót? Három hosszú éven át volt nyitva az ajtóm maguk előtt, erre most egymásnak esnek, mint kankutyák egy szuka miatt.”

„Ebből elég,” kiáltotta hisztérikusan a katona, miközben megpróbálta puskáját a nőre fogni.

„Megállj, ember,” szólt rá az egyik férfi. „Igazat beszél. Igazat beszél.”

Izgatottan társai felé intett, inkább hozzájuk beszélt, mint a két katonához.

„A köztársaságiak reggel jöttek,” kezdte. „Mr. Galligan mondta el nekem, aztán elment McGilligan motorjáért. Szóval ő mondta, hogy megjöttek a köztársaságiak. És aztán... aztán meg utánuk a kormánypártiak, mire kitört a lövöldözés. Fehér zászló, nők, gyerekek kifelé, mondták. Nekem így mesélte Galligan. 'A fenébe, engem is majdnem lepuffantottak,' magyarázta nekem, 'az új törvény szerint lázadókat rejtegettem.' Lelőnek éjszaka, vagy ami még rosszabb, elvisznek kocsival. Isten tudja, hova. Megtalálnak egy gödörben. Közülünk senki, az Isten küldjön a pokol fenekére, ha hazudok, közülünk senki sem vett részt semmiben. Három mérföldet baktattam fölfelé a hóesésben, amikor összefutottam vele. Azt mondta, 'Elviszem az asszonyt meg a kölyköket Julia nénikémhez McGilligan motorján'.”

„Hová mentek?” kérdezte a göndör hajú.

„Most akarom elmesélni,” köpött a hóba férfi a nő felé fordulva. „Galligan szerint egy bomba lehetett. Valami beleeshetett a tűzbe. Végig kitartottak, azt mondja Galligan. Hatan voltak benn, senki se jött ki sértetlenül. Ő azt állította. Ketten meghaltak. Levettek egy ajtót, azon tették be őket a kocsiba. Mindenkit elvittek. El akarták vinni Galligant is. Hát így állunk. A Szent Szűz áldjon meg minket. Mától sokan maradnak szomjan a hegyi úton.”

„Haj,” szólalt meg a nő. „Húsz évig ebben a házban, miután apám megvette Johnny Reillytől, és fölköltözött ide a faluból.”

„Húsz év,” nyomatékosította.

„Nem tudna valamit enni adni?” fogta könyörgőre a hisztérikus állapotban lévő katona, miközben megpróbált elszakadni társától, aki még mindig tartotta.

„Nincs itt semmi,” mormolta valamelyik férfi, „amíg Mr. Galligan meg nem érkezik a motorral. Már nem járhat messze.”

„Mindenkít elvittek,” konstataálta a göndör hajú.

„Mindenkít,” válaszolta kórusban a három férfi.

„Ülj le, Jack,” szólt társára az óriás.

Lehúzta társát maga mellé a hóba. Fejét mellére ejtette. A többiek a hóban ücsörgő katonákat figyelték. Különös, lenéző tekintettel méregették őket. Furcsa apátia ült szemükben, miközben a kimerült, kétségbeesett katonákat szemlélték. Megvetés. Nem éreztek sajnálatot. Kitaróan figyelték őket, némán, mozdulatlanul, a gyerekek higgadt könyörtelenségével, amikor valami rovar kínlódását nézik. Türelmesen vártak, mintha egy szörnyeteg agóniáját figyelnék, bármiféle feszültség nélkül.

A göndör hajú katona hirtelen rádöbbsent, hogy figyelik. Fölemelte fejét, és keményen visszameredt rájuk. A mindent átható csöndet csak a szénát ropogtató ló állkapcsának mozgása törte meg. A hó egyre csak szakadt, szakadt a félhomályban, szomorúan, mintha a világ bűneit akarná befedni.

A katona arcán, amin eddig sem félelem, sem levertség nem tükröződött, hirtelen kétségbeesés jelei kezdtek mutatkozni. Ajkai kidülledtek. Szemeit résnyire zárta. Homlokán ráncok jelentek meg, orrcimpái kitágultak.

„Vége,” szólalt meg. „Nincs értelme tovább, emberek. Szóljanak, hogy itt vagyunk. Hadd vigyenek el minket is. Belefáradtam a harcba. Nincs értelme.”

Senki sem reagált. Valami hang közeledett. Bármilyen különösen is hangzik, de senki sem figyelt föl rá. És amikor egy teherautó tűnt föl az úton, még akkor sem mozdult vagy szólalt meg senki. Kormánypárti katonák érkeztek a teherautón. Pus-káikat célra tartották. Lassan közeledett a jármű. Hirtelen mindannyian leugráltak a platóról, és futva indultak feléjük.

A két köztársaságpárti katona fölemelte a kezét, de mindketten ülve maradtak.

„Rablók,” üvöltötte a nő. „Gyűlöllek benneteket. Rablóbanda.”

A férje is velük volt.

„Mary, fölszállunk a teherautóra,” mondta. „Azt mondták, a gondjukra bízhatjuk magunkat. Considine atya elment a laktanyába.”

„Mocskos haramiák,” morogta maga elé a nő, miközben lekecmergett a hordóról.

„Ez ki?” kérdezte a tiszt, miután durva mozdulattal maga felé fordította a hullát.

Fölemelte a tetem fejét.

„Ha!” kiáltott föl. „Végre elkaptuk. Mi? Fiúk, dobjátok föl a teherautóra. Nyomás. Tereljétek föl ezeket is.”

Elvitték a holttestet és a foglyokat. A holttest helyén jókora sötét folt éktelenkedett. A hópolyhek nekifogtak betakarni.

Mindenkit elvittek, még a lovat és a szekeret is. Mindenki leereszkedett a meredek hegyi úton, le, a sötétlő alföldre, ahol nem hullott a hó. Fönn, a hegyen újra elcsendesedett minden.

S íme, megint nem akadt más az egész mindenségben, csak a kormos rom és az a fekete folt a hulla helyén. Leszállt az éj, hullott a hó, akár lágy, enyhülést hozó, fehér virágszirmok, a feketéllő romokra és a sötét foltra ott, ahol a holttestet kiterítették.

DOMOKOS TAMÁS fordítása

